

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2018. gada 20. novembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzība – Darba laika organizēšana – Eiropas Savienības Pamattiesību harta – 31. pants – Direktīva 2003/88/EK – Piemērošanas joma – Atkāpe – 1. panta 3. punkts – Direktīva 89/391/EEK – 2. panta 2. punkts – Audžuvecāku darbība

Lietā C-147/17

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, kuru *Curtea de Apel Constanța* (Konstancas apelācijas tiesa, Rumānija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2017. gada 8. februārī un kas Tiesā reģistrēts 2017. gada 23. martā, tiesvedībā

Sindicatul Familia Constanța,

Ustinia Cvas u.c.

pret

Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Constanța.

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], palātu priekšsēdētāji Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*], A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*], T. fon Danvics [*T. von Danwitz*], K. Toadere [*C. Toader*] un K. Likurģs [*C. Lycourgos*] (referents), tiesneši M. Ilešičs [*M. Ilešić*], E. Levits, L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], M. Safjans [*M. Saffjan*], K. G. Fernlunds [*C. G. Fernlund*], K. Vajda [*C. Vajda*] un S. Rodins [*S. Rodin*],

ģenerālvokāts: N. Vāls [*N. Wahl*],

sekretāre: R. Šereša [*R. Șereș*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2018. gada 7. maija tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- Rumānijas valdības vārdā – sākotnēji *R. H. Radu*, vēlāk *C.-R. Canțăr*, kā arī *O. C. Ichim* un *L. Lițu*, pārstāvji,
- Vācijas valdības vārdā – *J. Möller* un *T. Henze*, pārstāvji,
- Eiropas Komisijas vārdā – *M. van Beek*, *C. Hödlmayr* un *A. Biolan*, pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – rumāņu.

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2018. gada 28. jūnija tiesas sēdē,
pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes Direktīvas 89/391/EEK (1989. gada 12. jūnijs) par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību darbā (OV 1989, L 183, 1. lpp.), 2. pantu, kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/88/EK (2003. gada 4. novembris) par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem (OV 2003, L 299, 9. lpp.) 1. panta 3. punktu, 2. panta 1. punktu un 5., 7. un 17. pantu.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar strīdu starp arodbiedrību *Sindicatul Familia Constanța* (Konstancas Ģimenes pakalpojumu sniedzēju arodbiedrība, Rumānija) un audžuvecākiem, no vienas puses, un *Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Constanța* (Konstancas Sociālās palīdzības un bērnu aizsardzības ģenerāldirektorāts, turpmāk tekstā – “Ģenerāldirektorāts”), no otras puses, saistībā ar minēto audžuvecāku prasību izmaksāt viņiem darba samaksu, kas palielināta par 100 % no pamatalgas apmēra, par darbu, kurš veikts iknedēļas atpūtas laikposmos, likumā paredzētā atvaļinājuma laikā un citās svētku dienās, kā arī izmaksāt viņiem kompensāciju kā atlīdzību par ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu – attiecībā uz 2012.–2015. gadu.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Direktīva 89/391

- 3 Direktīvas 89/391 2. pantā ir paredzēts:

“1. Šī direktīva attiecas uz visām valsts un privātas darbības nozarēm (rūpniecību, lauksaimniecību, tirdzniecību, pārvaldi, pakalpojumiem, izglītību, kultūru, izklaidi u.c.).

2. Šī direktīva nav piemērojama, ja tā ir nenovēršamā pretrunā dažu valsts dienestu darbības īpatnībām, piemēram, bruņotajos spēkos vai policijā, vai kādā īpašā civilās aizsardzības dienestā.

Tādā gadījumā darba ņēmēju drošība un veselības aizsardzība, cik iespējams, jānodrošina, apzinoties šīs direktīvas izvirzītos mērķus.”

Direktīva 2003/88

- 4 Direktīvas 2003/88 1., 2., 4. un 5. apsvērumā ir paredzēts:

“(1) Padomes 1993. gada 23. novembra Direktīva 93/104/EK par dažiem darba laika organizēšanas aspektiem, kuri nosaka minimālās drošības un veselības prasības darba laika organizēšanā attiecībā uz laiku ikdienas atpūtai, pārtraukumiem, iknedēļas atpūtai, maksimālo darba laiku nedēļā, ikgadējo atvaļinājumu un attiecībā uz nakts darbu, maiņu darba aspektiem un darba struktūru veidiem, ir būtiski grozīta. Lai noskaidrotu jautājumus, jāsastāda attiecīgās kodifikācijas normas.

(2) Līguma 137. pants paredz, ka Kopienai ir jāatbalsta un jāpapildina dalībvalstu darbības, lai uzlabotu darba vidi, lai aizsargātu darba ņēmēju veselību un drošību. [..]

[..]

(4) Darba ņēmēju darba drošības, higiēnas un veselības aizsardzības uzlabošana ir mērķis, ko nedrīkstētu pakārtot [tīri] ekonomiskiem apsvērumiem.

(5) Visiem darba ņēmējiem jābūt pietiekamam atpūtas laikam. Jēdzienam “atpūta” jābūt izteiktam laika vienībās, t.i., dienās, stundās un/vai to daļās. Kopienā strādājošiem jāpiešķir obligāts laiks ikdienas, iknedēļas un ikgadējai atpūtai, kā arī atbilstīgi pārtraukumi. Šajā sakarā ir arī jānosaka maksimālais darba stundu skaits nedēļā.”

5 Šīs direktīvas 1. pantā ir noteikts:

“1. Šī direktīva nosaka minimālās drošības un veselības prasības darba laika organizēšanai.

2. Šī direktīva attiecas uz:

a) obligātiem ikdienas, iknedēļas un ikgadējiem atpūtas laikposmiem, pārtraukumiem un maksimālo nedēļas darba laiku; un

b) dažiem nakts darba, maiņu darba un darba struktūras veidiem.

3. Šo direktīvu piemēro visām darbību nozarēm, gan valsts, gan privātajām, Direktīvas 89/391/EEK 2. panta nozīmē, neskarot šīs direktīvas 14., 17., 18. un 19. pantu.

[..]”

6 Minētās direktīvas 2. pantā ir noteikts:

“Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

1) “darba laiks” ir jebkurš laikposms, kurā darba ņēmējs strādā darba devēja labā un veic savu darbu vai pilda pienākumus saskaņā ar valsts tiesību aktiem un/vai praksi;

[..].”

7 Šīs pašas direktīvas 5. pantā “Nedēļas atpūtas laiks” ir paredzēts:

“Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka katrās septiņās dienās katrs darba ņēmējs ir tiesīgs uz 24 stundu obligātu nepārtrauktu atpūtas laikposmu plus 11 stundu ikdienas atpūtu, kā minēts 3. pantā.

Jā objektīvi, tehniski vai darba organizācijas apstākļi to pamato, var piemērot obligāto [minimālo] 24 stundu atpūtas laikposmu.”

8 Direktīvas 2003/88 7. pantā, kas attiecas uz ikgadēju atvaļinājumu, ir noteikts:

“1. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka katram darba ņēmējam ir tiesības uz apmaksātu ikgadēju, vismaz četras nedēļas ilgu, atvaļinājumu saskaņā ar nosacījumiem par tiesībām uz šāda atvaļinājuma piešķiršanu, ko nosaka valsts tiesību akti un/vai prakse.

2. Obligāto apmaksāto ikgadējā atvaļinājuma laikposmu nevar aizstāt ar finansiālu atlīdzību, izņemot gadījumus, kad pārtrauc darba attiecības.”

9 Šīs direktīvas 17. pantā ir noteikts:

“1. Pienācīgi ievērojot darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzības principus, dalībvalstis var atkāpties no 3. līdz 6. pantam, kā arī no 8. un 16. panta, kad attiecīgās darbības īpašo iezīmju dēļ darba laika ilgums netiek mērīts un/vai iepriekš noteikts, vai to var noteikt paši darba ņēmēji, jo īpaši šādos gadījumos:

- a) vadošiem administratīviem darba ņēmējiem vai citām personām, kam ir autonomas lēmumu pieņemšanas pilnvaras;
- b) ģimenē strādājošiem; vai
- c) darba ņēmējiem, kas pilda pienākumus reliģiskās ceremonijās baznīcās un reliģiskās kopienās.

[..]

3. Saskaņā ar šā panta 2. punktu var tikt pieļautas atkāpes no 3., 4., 5., 8. un 16. panta:

[..]

- b) tādu drošības un novērošanas darbību gadījumā, kas pieprasa pastāvīgu klātbūtni, lai aizsargātu īpašumu un personas, jo īpaši bruņotā apsardze un uzraugi vai apsardzes firmas;
- c) tādu darbību gadījumā, kurās ir vajadzīga nepārtraukta apkalpošana vai ražošana, jo īpaši:
 - i) pakalpojumi, kas attiecas uz uzņemšanu, ārstēšanu un/vai aprūpi, ko sniedz slimnīcas vai līdzīgas iestādes, to skaitā mācībās esošu ārstu darbības, dzīvojamo iestāžu un cietumu darbības;
 - ii) doku vai lidostu darba ņēmēji;
 - iii) prese, radio, televīzija, kinematogrāfijas ražojumi, pasta un telekomunikāciju pakalpojumi, ambulatorie, ugunsdzēsības un civilās aizsardzības pakalpojumi;
 - iv) gāzes, ūdens un elektrības ražošanas, pārvades un izplatīšanas, saimju atkritumu savākšanas un dedzināšanas iekārtas;
 - v) ražošanas nozares, kurās darbu nedrīkst pārtraukt tehnisku iemeslu dēļ;
 - vi) pētniecības un attīstības darbības;
 - vii) lauksaimniecība;
 - viii) darba ņēmēji, kas saistīti ar pasažieru pārvadāšanu, sniedzot regulārus pilsētas transporta pakalpojumus;

[..]

4. Saskaņā ar šā panta 2. punktu var tikt pieļautas atkāpes no 3. un 5. panta:

[..]

- b) tādu darbību gadījumā, kas saistītas ar dienas laikā sadalītiem darba posmiem, jo īpaši attiecībā uz uzkopšanas darbu.

[..]”

Rumānijas tiesības

- 10 *Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului* (Likums Nr. 272/2004 par bērnu tiesību aizsardzību un veicināšanu) 4. pantā ir paredzēts:

“Šā likuma piemērošanas mērķiem turpmāk minētajiem jēdzieniem un vārdkopām ir šāda nozīme: [..]

d) “audžuģimene” ir personas, kuras nav paplašinātās ģimenes locekļi – tostarp radnieki svainībā līdz ceturtajai pakāpei –, un audžuvecāki, kuri nodrošina nepilngadīgā audzināšanu un aprūpi, ievērojot likumā paredzētos nosacījumus.”

- 11 Šā likuma 116. pantā ir paredzēts:

“(1) Esošais valsts dienests, kas specializējas bērnu aizsardzībā un ir pakļauts provinču padomēm un Bukarestes [Rumānija] pilsētas iecirkņu vietējām padomēm, kā arī valsts sociālās palīdzības dienests provinču un Bukarestes pilsētas iecirkņu līmenī tiek pārveidoti par Sociālās palīdzības un bērnu aizsardzības ģenerāldirektorātu.

(2) Sociālās palīdzības un bērnu aizsardzības ģenerāldirektorāts ir publiska iestāde ar juridisku personību, kas ir izveidota provinces padomes vai Bukarestes pilsētas iecirkņu vietējo padomju padotībā un *mutatis mutandis* pārņem sociālās palīdzības pienākumus, kādi ir valsts dienestam provinces līmenī, kā arī sociālās palīdzības pienākumus, kādi ir valsts dienestam Bukarestes pilsētas iecirkņu līmenī.

(3) Šā panta 2. punktā paredzētā iestāde bērnu tiesību aizsardzības jomā veic uzdevumus, kas noteikti šajā likumā, kā arī citos spēkā esošajos normatīvajos aktos.

[..]”

- 12 Minētā likuma 117. pantā ir noteikts:

“Sociālās palīdzības un bērnu aizsardzības ģenerāldirektorāts bērnu tiesību aizsardzības un veicināšanas jomā veic šādus galvenos uzdevumus:

a) koordinē sociālās palīdzības un ģimenes un bērnu tiesību aizsardzības darbības provinču un Bukarestes pašvaldības iecirkņu līmenī;

[..]”

- 13 Likuma 272/2004 121. pantā ir paredzēts:

“Ģimenes pakalpojumi ir pakalpojumi, ar kuriem kādas fiziskas personas vai ģimenes dzīvesvietā tiek nodrošināta bērna, kurš uz laiku vai pastāvīgi ir nošķirts no saviem vecākiem, audzināšana un aprūpe pēc ievietošanas audžuģimenē pasākuma atbilstoši šim likumam.”

- 14 Minētā likuma 122. pantā ir noteikts:

“(1) Bērns, attiecībā uz kuru veikts ievietošanas pasākums, var tikt nodots ģimenēm un vismaz 18 gadus vecām personām, kuras ir rīcībspējīgas, kurām ir domicils Rumānijā un kurām ir nepieciešamās morālās īpašības un materiālie apstākļi, lai audzinātu un aprūpētu bērnu, kurš uz laiku vai pastāvīgi ir nošķirts no saviem vecākiem.

[..]

(3) Persona, kurai saskaņā ar tiesību aktiem ir atzīts audžuvecāka statuss, savu darbību veic, pamatojoties uz īpašu līgumu par bērna aizsardzību, kas noslēgts ar [Ģenerāldirektorātu] vai ar privātu licencētu struktūru un kurā ir ietverti šādi noteikumi:

- a) ievietoto bērnu audzināšana, aprūpe un izglītošana notiek dzīvesvietā;
- b) darba laiks ir atkarīgs no bērnu vajadzībām;
- c) brīvā laika plānošana tiek veikta, pamatojoties uz ģimenes un ievietoto bērnu laika izmantošanas programmu;
- d) laikposmā, kurā tiek izmantots likumā paredzētais atvaļinājums, darbības veikšana tiek nodrošināta nepārtraukti, neskarot gadījumus, kad ģimenē ievietotā bērna nošķiršanu minētajā laikposmā ir atļāvis [Ģenerāldirektorāts].

(4) Individuālais darba līgums ir noslēgts no dienas, kad direktors pieņem lēmumu par steidzamas ievietošanas pasākumu vai bērnu aizsardzības komisija/tiesa pieņem nolēmumu par ievietošanas pasākumu.

[..]”

15 *Hotărârea Guvernului nr. 679/2003* (Valdības lēmums Nr. 679/2003) attiecas uz statusa atzīšanas nosacījumiem un procedūru, kā arī profesionālā audžuvecāka statusu.

16 Atbilstoši šī lēmuma 1. pantam:

“Profesionāls audžuvecāks ir fiziska persona, kurai ir atzīts minētais statuss saskaņā ar šo lēmumu un kura, veicot darbību savā dzīvesvietā, nodrošina viņas ģimenē ievietoto vai viņai uzticēto bērnu līdzsvarotai attīstībai nepieciešamo audzināšanu, aprūpi un izglītošanu.”

17 Minētā lēmuma 8. pantā ir noteikts:

“(1) Personu, kurām ir atzīts profesionālā audžuvecāka statuss, darbība notiek, balstoties uz īpašu individuālu darba līgumu, kurā īpaši ir paredzēta bērna aizsardzība un kurš ir noslēgts ar bērnu aizsardzībā specializējušos valsts dienestu vai ar privātu akreditētu struktūru, kuras pienākums ir uzraudzīt un atbalstīt profesionālo audžuvecāku darbību.

(2) Šis individuālais darba līgums tiek noslēgts uz statusa spēkā esamības termiņu.

(3) Individuālā darba līguma izpilde sākas dienā, kad saņemts lēmums par bērna ievietošanu profesionālā audžuvecāka ģimenē vai uzticēšanu viņam.

[..]”

18 Tā paša lēmuma 9. pantā ir noteikts:

“(1) Par katru ievietoto vai uzticēto bērnu profesionālais audžuvecāks noslēdz vienošanos, kas tiek pievienota ar darba devēju noslēgtajam individuālajam darba līgumam.

(2) Vienošanās tiek noslēgta attiecīgi ar profesionālā audžuvecāka sievas vai vīra rakstveida piekrišanu un tiek paziņota bērnu tiesību aizsardzības komisijai, kura ir pieņēmusi lēmumu par bērna ievietošanu vai uzticēšanu.

(3) Vienošanās ietver šādu informāciju:

[..]

g) vienošanās pušu konkrētās tiesības un pienākumi.”

19 Atbilstoši Valdības lēmuma Nr. 679/2003 10. pantam:

“(1) Profesionālajam audžuvecākam ir šādi pienākumi attiecībā uz ievietoto vai uzticēto bērnu:

- a) nodrošināt bērnu audzināšanu, aprūpi un izglītošanu, lai garantētu viņiem līdzsvarotu fizisko, psihisko, intelektuālo un emocionālo attīstību;
- b) nodrošināt bērnu integrāciju savā ģimenē, garantējot viņiem tādu pašu attieksmi, kāda ir pret pārējiem ģimenes locekļiem;
- c) nodrošināt bērnu sociālo integrāciju;
- d) sekmēt bērnu sagatavošanu reintegrācijai viņu pamatģimenē vai attiecīgā gadījumā viņu integrācijai adoptētājā ģimenē;
- e) atļaut bērnu aizsardzībā specializēta valsts dienesta speciālistiem vai privātai licencētai struktūrai uzraudzīt savu profesionālo darbību un novērtēt bērnu attīstību;
- f) nodrošināt veiktās darbības nepārtrauktību arī laikposmā, kad tiek izmantots likumā paredzētais atvaļinājums, neskarot gadījumu, kad darba devējs ir atļāvis nošķirt ievietotos vai uzticētos bērnus uz minēto laikposmu;

[..]

(2) Profesionālajiem audžuvecākiem ir nekavējoties jāinformē bērnu aizsardzībā specializētais valsts dienests vai privātā struktūra, kas uzrauga attiecīgo darbību, par jebkādam izmaiņām to personiskajā, ģimenes vai sociālajā situācijā, kuras varētu ietekmēt to profesionālo darbību.

[..]”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

20 Ģenerāldirektorāts – publiska iestāde, kas nodarbojas ar sociālās palīdzības un ģimenes un bērnu aizsardzības darbību koordinēšanu provinču vai Bukarestes pilsētas iecirkņu līmenī, – nodarbina audžuvecāku statusā fiziskas personas, kuras ir apelācijas sūdzības iesniedzējas pamatlietā. Viņu uzdevums ir uzņemt savā dzīvesvietā bērnu, kura vecākiem uz laiku vai pastāvīgi ir tikušas atņemtas aizgādības tiesības, un nodrošināt šī bērna izglītošanu un uzturēšanu. Katrs audžuvecāks ar minēto ģenerāldirektorātu noslēdz individuālu darba līgumu, kā arī vienošanos par ievietošanu attiecībā uz katru bērnu, kurš nodots viņa aizgādībā.

21 Šie audžuvecāki un Konstancas ģimenes pakalpojumu sniedzēju arodbiedrība, kas viņus pārstāv, ir vērsušās *Tribunalul Constanța* (Konstancas tiesa) ar prasību, lūdzot piespriest Ģenerāldirektorātam izmaksāt viņiem piemaksu pie atalgojuma, kas atbilst palielinājumam 100 % apmērā no attiecīgā amata pamatalgas, par darbu, kas veikts iknedēļas atpūtas dienās, svētku dienās un citās dienas, kuras nav uzskatāmas par darba dienām, kā arī izmaksāt viņiem kompensāciju, kas atbilst atlīdzībai par ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu – attiecībā uz 2012.–2015. gadu. Tā kā viņu prasība tika noraidīta, viņi iesniedza apelācijas sūdzību par attiecīgo spriedumu iesniedzējtiesā.

- 22 Šī tiesa norāda, ka persona, kurai saskaņā ar tiesību aktiem ir atzīts audžuvecāka statuss, savu darbību veic, pamatojoties uz īpašu individuālu līgumu, kas ir vērsts uz bērna aizsardzību. Šajā līgumā tostarp esot paredzēts, ka, ņemot vērā tā priekšmetu, proti, audžuvecāka aizgādībā ievietoto bērnu audzināšanas, aprūpes un izglītošanas darbības [ši audžuvecāka] dzīvesvietā, šo darbību veikšana ir jānodrošina nepārtraukti, tostarp iknedēļas atpūtas dienās, svētku dienās un citās dienās, kuras nav uzskatāmas par darba dienām, jo darba laiku nosaka arī bērna vajadzības. Attiecīgajos darba līgumos šajā ziņā ir ietverti noteikumi par darba laiku un atpūtas laiku, no kuriem izriet, ka audžuvecāki savas funkcijas faktiski pilda nepārtraukti, izņemot laikposmus, kad bērns ir skolā.
- 23 Iesniedzējtiesa precizē, ka audžuvecāka darbības nepārtrauktības prasība attiecas arī uz ikgadējā atvaļinājuma laikposmiem. Šāda atvaļinājuma ilgums, kas ir atkarīgs no audžuvecāka stāža, esot paredzēts darba līgumos.
- 24 Tomēr iesniedzējtiesa norāda, ka līgumā ietvertais amata pienākumu apraksts, kā arī attiecībā uz katru bērnu noslēgtā vienošanās par ievietošanu paredz, ka likumā paredzētā atvaļinājuma laikā audžuvecāka darbības veikšana tiek nodrošināta nepārtraukti, ja vien darba devējs nav atļāvis nošķiršanu no bērna. Iesniedzējtiesa konstatēja, ka faktiski tikai vienam no visiem audžuvecākiem, kuri ir apelācijas sūdzības iesniedzēji tajā notiekošajā tiesvedībā, ir ticis atļauts izmantot atvaļinājumu bez viņa aizgādībā nodotā bērna gan 2014., gan 2015. gadā, savukārt trīs no šiem apelācijas sūdzības iesniedzējiem izmantoja savus atvaļinājumus bez bērniem 2014. gadā, un vēl trīs – 2015. gadā. Iesniedzējtiesa šajā ziņā tomēr paskaidro, ka audžuvecāku, kuri ir apelācijas sūdzības iesniedzēji tajā notiekošajā tiesvedībā, iesniegtajos atvaļinājuma pieteikumos ir norādīts, ka viņi apzinājās, ka viņiem bija iespēja izmantot atvaļinājumus bez viņu aizgādībā nodotā bērna, bet ka viņi ir izvēlējušies izmantot šos atvaļinājumus kopā ar bērnu.
- 25 Turklāt iesniedzējtiesa norāda, ka, pirmkārt, pastāv atšķirības dažādu valsts tiesu judikatūrā attiecībā uz audžuvecāku tiesībām saņemt piemaksu pie algas par darbu, kas veikts iknedēļas atpūtas dienās, kad viņi nebija nošķirti no ievietotā bērna. Otrkārt, attiecībā uz tiesībām uz kompensāciju par darbību, kas veikta likumā paredzētā atvaļinājuma laikā, audžuvecāki nevarot pretendēt uz kompensāciju par to, ka viņi nebija nošķirti no viņu aizgādībā nodotā bērna. Tomēr valsts judikatūrā pastāv atšķirīgi viedokļi attiecībā uz jautājumu, vai šie audžuvecāki var saņemt atlīdzību, ja darba devējs nav atļāvis nošķiršanu no bērna likumā paredzētā atvaļinājuma laikā.
- 26 Iesniedzējtiesa pauž šaubas par Direktīvas 2003/88 piemērojamību tajā izskatāmajā lietā, jo audžuvecāka darbībai, kas ietilpst valsts pārvaldes jomā, iesniedzējtiesas ieskatā, piemīt [raksturīgās] īpatnības Direktīvas 89/391 2. panta 2. punkta izpratnē, kuras ir nenovēršamā pretrunā Direktīvas 2003/88 piemērošanai. Tā uzskata, ka šī darbība ir pielīdzināma vecāku lomai un ir veicama nepārtraukti atbilstoši bērna vajadzībām. Audžuvecāka darbība nevarot tikt saplānota precīzi, bet tā ir jāorganizē ļoti vispārīgā veidā. Tāpēc esot grūti noteikt šādai darbībai raksturīgo darba laika ilgumu, un tas nav savienojams ar obligāto atpūtas laiku.
- 27 Iesniedzējtiesa norāda, ka ir iespējams atkāpties no Direktīvas 2003/88 5. pantā paredzētajām tiesībām uz iknedēļas atpūtas laiku. Tā uzskata tāpat, ka, ņemot vērā no valsts tiesiskā regulējuma izrietošo audžuvecāku darbības specifiku, šī atkāpe varētu pamatoties uz minētās direktīvas 17. panta 1. punktu, 3. punkta b) un c) apakšpunktu vai 4. punktu. Šajā ziņā tā uzsver, ka audžuvecāki, kuri ir apelācijas sūdzības iesniedzēji pamatlietā, savu darbību veic galvenokārt dzīvesvietā un ka nav programmas, kas viņiem liktu atrasties konkrētā darbavietā vai kādu noteiktu darba stundu skaitu.
- 28 Iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, cik liela ir dalībvalstu rīcības brīvība, transponējot šajā 17. pantā paredzētās atkāpes, it īpaši to, vai valsts tiesiskajā regulējumā ir jāietver tieši formulēti atkāpes noteikumi. Tā norāda, ka konkrētajā gadījumā Likumā Nr. 272/2004 nav tieši paredzēta atkāpe no valsts darba likuma normām, ar kurām transponētas normas par “darba laiku” un “maksimālo [ik]nedēļas darba laiku” Direktīvas 2003/88 2. panta 1. punkta un 6. panta izpratnē, nedz no minētās direktīvas 3.–6. panta noteikumiem. Tomēr tā norāda, ka minētā likuma 122. pantā ir paredzēts, ka

personas var veikt audžuvecāka darbību tikai pēc tam, kad ir noslēgušas individuālu darba līgumu, kurā ietver tādu speciālo noteikumu kopumu, kuri attiecas uz viņu darba laika organizēšanu un kuri veido netiešu atkāpi no minētajām normām.

- 29 Saistībā ar Direktīvas 2003/88 2. panta 1. punktā definēto “darba laika” jēdzienu iesniedzējtiesa uzsver, ka audžuvecāks ir īpatnējā situācijā, jo viņš dzīvo kopā ar viņa ģimenē ievietoto bērnu savā dzīvesvietā un līdz ar to nepārtraukti ir darba devēja rīcībā, lai sniegtu pakalpojumu šim bērnam – pat laikposmos, kad viņš neveic savu darbību audžuvecāka statusā. Minētajai tiesai ir šaubas par to, vai atpūtas dienās vai svētku dienās tiek veikts papildu darbs, par kuru būtu maksājams papildus atalgojums. Direktīvas 2003/88 5. pantā paredzētās tiesības uz iknedēļas atpūtas laiku netiekot garantētas, jo Likuma Nr. 272/2004 122. pants faktiski pieprasot nepārtrauktu darbības veikšanu. Tomēr minētais 5. pants neesot pārkāpts, ja uz audžuvecāka darbību attiecas Direktīvas 2003/88 17. pantā paredzētā atkāpe, savukārt attiecīgā gadījumā, ja būtu piemērojams 17. panta 3. vai 4. punkts, rastos jautājums par līdzvērtīga kompensējoša atpūtas laikposma esamību.
- 30 Turklāt iesniedzējtiesa konkrētajā gadījumā norāda, ka audžuvecāks faktiski nevar izmantot ikgadējus atvaļinājumus Direktīvas 2003/88 7. panta izpratnē. Tā precizē, ka, lai gan Likuma Nr. 272/2004 122. panta 3. punkta d) apakšpunktā ir atzītas tiesības uz ikgadēju atvaļinājumu, tas tomēr nosaka audžuvecākiem pienākumu nodrošināt darbības nepārtrauktību atvaļinājuma laikā, ja vien Ģenerāldirektorāts viņiem neatļauj nošķirties no viņu aizgādībā nodotā bērna. Turklāt valsts tiesību aktos ir paredzēts, ka šī darba devēja sniegtā atļauja atvaļinājumu izmantošanai bez viņu aizgādībā nodotā bērna ir izņēmums no pienākuma nodrošināt minētās darbības nepārtrauktību. Tā kā ar valsts darba kodeksa 146. panta 3. punktu, ar kuru transponēts Direktīvas 2003/88 7. panta 2. punkts, ir skaidri aizliegts kompensēt atvaļinājumu ar līdzvērtīgu atlīdzību, izņemot darba attiecību pārtraukšanas gadījumus, iesniedzējtiesa norāda, ka audžuvecāki, kuri ir apelācijas sūdzības iesniedzēji pamatlietā, uzskata, ka viņiem ir radies kaitējums tāpēc, ka viņi nevar nedz izmantot ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu, nedz arī saņemt līdzvērtīgu kompensāciju.
- 31 Šajā ziņā, iesniedzējtiesas ieskatā, ir jānosaka, vai iespējamā finansiālā atlīdzība var ietvert jebkāda veida kompensāciju, tostarp atlīdzību par kaitējumu, kas radies tāpēc, ka [attiecīgajai personai] nav bijusi iespēja izmantot ikgadējus atvaļinājumus, vai arī šāda atlīdzība attiecas tikai uz tiesībām uz darba samaksu par neizmantotu ikgadējo atvaļinājumu darba līguma izbeigšanas gadījumā. Šajā kontekstā šī tiesa vēlas noskaidrot, vai finansiālās atlīdzības jēdziena nozīme ir atšķirīga gadījumā, ja tieši audžuvecāka darbības īpatnības faktiski liedz audžuvecākiem, kuri ir apelācijas sūdzības iesniedzēji pamatlietā, izmantot ikgadējus atvaļinājumus – neatkarīgi no darba devēja interesēm.
- 32 Visbeidzot gadījumā, ja Direktīvas 2003/88 7. pants nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu kā pamatlietā aplūkotais, kas ļauj darba devējam pēc saviem ieskatiem lemt par to, vai būtu jāpiešķir audžuvecākam tiesības izmantot atvaļinājumus bez viņa aizgādībā nodotā bērna, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai šis pārkāpums – izskatot prasību par kaitējuma atlīdzināšanu – ir piedēvējams dalībvalstij vai darba devējam.
- 33 Šajos apstākļos *Curtea de Apel Constanța* (Konstancas apelācijas tiesa, Rumānija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) Vai Direktīvas 2003/88 1. panta 3. punkts, lasot to kopsakarā ar Direktīvas 89/391 2. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas no šīs direktīvas piemērošanas jomas izslēdz tādu audžuvecāku darbību, kādu veic apelācijas sūdzības iesniedzēji?
- 2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noraidoša, vai Direktīvas 2003/88 17. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tādai audžuvecāku darbībai, kādu veic apelācijas sūdzības iesniedzēji, var piemērot atkāpi no šīs direktīvas 5. panta noteikumiem, balstoties uz [minētā 17. panta] 1. punktu, 3. punkta b) un c) apakšpunktu vai 4. punkta b) apakšpunktu?

- 3) Ja atbilde uz otro jautājumu ir apstiprināšana, vai Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punkts vai attiecīgā gadījumā 17. panta 3. vai 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šādai atkāpei ir jābūt tieši paredzētai vai arī tā var būt netieša, pieņemot īpašu normatīvo aktu, kurā ir paredzēti citādi darba laika organizēšanas noteikumi kādai konkrētai profesionālai darbībai; gadījumā, ja šāda atkāpe var nebūt tieši paredzēta, kādi ir minimālie nosacījumi, lai varētu uzskatīt, ka ar valsts tiesisko regulējumu ir ieviesta atkāpe, un vai šāda atkāpe var tikt formulēta ar tādiem noteikumiem, kādi ir ietverti Likumā Nr. 272/2004?
- 4) Ja atbilde uz pirmo, otro vai trešo jautājumu ir noraidošā, vai Direktīvas 2003/88 2. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka laikposms, kuru audžuvecāks pavadā kopā ar pieskatāmo bērnu savā dzīvesvietā vai citā paša audžuvecāka izvēlētajā vietā, ir uzskatāms par darba laiku arī tad, ja viņš neveic nevienu no darbībām, kuras viņam uzticētas individuālajā darba līgumā?
- 5) Ja atbilde uz pirmo, otro vai trešo jautājumu ir noraidošā, vai Direktīvas 2003/88 5. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tāda valsts tiesību norma, kāda ietverta Likuma Nr. 272/2004 122. pantā; un gadījumā, ja tiktu atbildēts, ka ir piemērojami šīs direktīvas 17. panta 3. punkta b) un c) apakšpunkts vai 4. punkta b) apakšpunkts, vai minētais pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā šāda valsts tiesību norma?
- 6) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noraidošā un, iespējams, uz ceturto jautājumu – apstiprināšana, vai Direktīvas 2003/88 7. panta 2. punkts var tikt interpretēts tādējādi, ka tomēr tam nav pretrunā tādas kompensācijas piešķiršana, kas ir vienāda ar atlīdzību, kuru darba ņēmējs būtu saņēmis ikgadējā atvaļinājuma laikā, jo audžuvecāku veiktās darbības raksturs liedz viņiem izmantot minēto atvaļinājumu, vai, kaut gan atvaļinājums ir formāli piešķirts, darba ņēmējs praktiski turpina veikt to pašu darbību, jo attiecīgajā laikposmā nav saņēmis atļauju nošķirties no pieskatāmā bērna? Ja atbilde ir apstiprināšana, vai, lai darba ņēmējam būtu tiesības uz atlīdzību, ir nepieciešams, lai viņš būtu lūdzis atļauju nošķirties no bērna un darba devējs nebūtu viņam šādu atļauju piešķīris?
- 7) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noraidošā, uz ceturto jautājumu – varbūtēji apstiprināšana un uz sesto jautājumu – noraidošā, vai Direktīvas 2003/88 7. panta 1. punktam ir pretrunā tāda valsts tiesību norma, kāda ietverta Likuma Nr. 272/2004 122. panta 3. punkta d) apakšpunktā, tāpēc ka šāds likums atstāj darba devējam iespēju pēc paša ieskatiem nolemt, vai atļaut atvaļinājuma laikā nošķirties no bērna, un, ja atbilde ir apstiprināšana, vai neiespējamība – šādas tiesību normas piemērošanas rezultātā – faktiski izmantot atvaļinājumu ir Savienības tiesību pārkāpums, kas atbilst nosacījumiem, lai darba ņēmējam rastos tiesības uz atlīdzību? Ja atbilde ir apstiprināšana, vai minētā atlīdzība ir jāmaksā valstij Direktīvas 2003/88 7. panta prasību pārkāpuma dēļ vai publiskai iestādei darba devēja statusā, kas nav garantējusi, lai atvaļinājuma laikā darba ņēmējs tiktu nošķirts no pieskatāmā bērna? Vai tādā situācijā, lai darba ņēmējam būtu tiesības uz atlīdzību, ir nepieciešams, lai viņš būtu lūdzis atļauju nošķirties no bērna un darba devējs nebūtu viņam šādu atļauju piešķīris?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Ievada apsvērumi

- 34 Pirmkārt, Vācijas valdība pauž šaubas par uzdoto jautājumu atbilstību, pamatojoties uz to, ka strīds pamatlietā attiecas uz tādu naudas summu samaksu, ko audžuvecāki pieprasa saistībā ar atalgojumu.
- 35 Šajā ziņā ir jākonstatē, ka, izņemot īpašo Direktīvas 2003/88 7. panta 1. punktā paredzēto gadījumu saistībā ar apmaksātu ikgadēju atvaļinājumu, šajā direktīvā ir reglamentēti vienīgi atsevišķi darba laika organizācijas aspekti, lai nodrošinātu darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzību, un līdz ar to šī

direktīva principā nav piemērojama darba ņēmēju atalgojumam (spriedumi, 2017. gada 26. jūlijs, *Hälvä* u.c., C-175/16, EU:C:2017:617, 25. punkts, kā arī 2018. gada 21. februāris, *Matzak*, C-518/15, EU:C:2018:82, 24. punkts).

- 36 Tomēr šis konstatējums nenozīmē, ka nav jāatbild uz šajā lietā uzdotajiem jautājumiem.
- 37 Proti, iesniedzējtiesa uzskata, ka vairāku Direktīvas 2003/88 normu interpretācija ir vajadzīga, lai tā varētu izlemt tajā izskatāmo strīdu. Konkrētāk, kā to būtībā norādījis ģenerāladvokāts secinājumā 40. un 41. punktā, minētā tiesa vēlas uzzināt, vai no Savienības tiesību viedokļa audžuvecākiem, tādiem kā fiziskas personas, kuras ir apelācijas sūdzības iesniedzējas pamatlietā, ir tiesības uz atpūtas laikposmiem, svētku dienām un atvaļinājumiem, uz kurām viņi balsta savu prasību par piemaksām pie algas un atlīdzinājumu, un vai Likums Nr. 272/2004, kurā ir paredzēts, ka audžuvecāku aizgādībā nodoto bērnu aprūpei jānotiek nepārtraukti, ir saderīgs ar Direktīvas 2003/88 normām, un šie jautājumi ir izskatāmi pirms jautājuma par to, vai pastāv tiesības uz piemaksu pie algas un atlīdzinājumu, kurš ir jāatrisina valsts tiesai.
- 38 Šajos apstākļos pastāv acīmredzama saikne starp prejudiciālajiem jautājumiem un iesniedzējtiesā izskatāmās lietas pamatā esošiem faktiem.
- 39 Otrkārt, ir jānorāda, ka gan no EKL 137. panta (tagad LESD 153. pants), kas ir Direktīvas 2003/88 juridiskais pamats, gan no tās 1., 2., 4. un 5. apsvēruma, kā arī no šīs direktīvas 1. panta 1. punkta paša formulējuma izriet, ka tās mērķis ir noteikt minimālās prasības, kuras vērstas uz darba ņēmēju dzīves un darba apstākļu uzlabošanu, tuvinot valstu noteikumus, tostarp par darba laika ilgumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2004. gada 12. oktobris, *Wippel*, C-313/02, EU:C:2004:607, 46. punkts).
- 40 Tā kā Direktīva 2003/88 tādā ir piemērojama tikai darba ņēmējiem, ir jānosaka, vai fiziskas personas, kas ir apelācijas sūdzības iesniedzējas pamatlietā, var tikt uzskatītas par “darba ņēmējiem” šīs direktīvas izpratnē.
- 41 Direktīvas 2003/88 piemērošanas mērķiem “darba ņēmēja” jēdzienu nedrīkst interpretēt dažādos veidos saskaņā ar valstu tiesībām, bet tam ir autonomas tvērumas atbilstoši Savienības tiesībām. Tas ir jādefinē saskaņā ar darba attiecības raksturojošiem objektīviem kritērijiem, ņemot vērā attiecīgo personu tiesības un pienākumus. Būtiska darba attiecību iezīme ir tāda, ka persona noteiktā laikposmā citas personas labā un tās vadībā veic darbus, par kuriem tā saņem atalgojumu (spriedums, 2010. gada 14. oktobris, *Union syndicale Solidaires Isère*, C-428/09, EU:C:2010:612, 28. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 42 No tā izriet, ka darba attiecības paredz pakļautības saiknes esamību starp darba ņēmēju un viņa darba devēju. Šādas saiknes esamība ir jāvērtē katrā konkrētā gadījumā atbilstoši visiem elementiem un apstākļiem, kas raksturo starp pusēm esošās attiecības (spriedums, 2015. gada 10. septembris, *Holterman Ferho Exploitatie* u.c., C-47/14, EU:C:2015:574, 46. punkts).
- 43 Konkrētajā gadījumā no iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka pamatlietā aplūkoto audžuvecākiem – principā nepārtraukti – ir jānodrošina to bērnu audzināšana, aprūpe un izglītošana, kurus viņiem nodevusi valsts iestāde, un ka viņi par šo darbību saņem atlīdzību. Turklāt šo audžuvecāku statusam ir ne vien jābūt atzītam, bet viņiem arī saskaņā ar Valdības lēmuma Nr. 679/2003 8. panta 1. punktu ir jānoslēdz ar bērnu aizsardzībā specializētu kompetento dienestu “īpašs darba līgums”, kurš ilgst viņu statusa spēka esamības laikā un kura izpilde sākas no lēmuma par ievietošanu pieņemšanas datuma. Šis līgums var tikt apturēts vai izbeigts saskaņā ar valsts darba tiesību normām. Šķiet, ka minētajiem audžuvecākiem ir arī tiesības uz sociālo nodrošinājumu, kā arī tiesības uz arodmācībām.
- 44 Turklāt saskaņā ar pamatlietā aplūkojamo valsts tiesisko regulējumu šiem audžuvecākiem ir jāļauj bērnu aizsardzībā specializētam valsts dienestam, ar kuru viņi noslēguši līgumu, uzraudzīt savu profesionālo darbību un novērtēt viņiem nodoto bērnu attīstību.

- 45 No visiem šiem apstākļiem izriet, ka fiziskas personas, kas ir apelācijas sūdzības iesniedzējas pamatlietā, saista pakļautības saikne ar valsts dienestu, ar kuru viņiem ir līgumattiecības; šī saikne izpaužas kā minētā dienesta veiktā pastāvīgā viņu darbības uzraudzība un novērtēšana, ņemot vērā līgumā noteiktās prasības un kritērijus, lai pildītu bērna aizsardzības uzdevumu, kas šim dienestam ir uzticēts saskaņā ar tiesību aktiem.
- 46 Šo vērtējumu neatspēko apstāklis, ka tādiem audžuvecākiem kā fiziskas personas, kuras ir apelācijas sūdzības iesniedzējas pamatlietā, ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz savu funkciju ikdienišķu izpildi vai ka viņiem noteiktais uzdevums ir “uz uzticību balstītais uzdevums” vai vispārējo interešu uzdevums (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2014. gada 10. septembris, *Haralambidis*, C-270/13, EU:C:2014:2185, 39.–41. punkts, un 2015. gada 9. jūlijs, *Balkaya*, C-229/14, EU:C:2015:455, 41. punkts).
- 47 Turklāt apstāklis, ka audžuvecāku darbība lielā mērā līdzinās pienākumiem, kurus uzņemas vecāki attiecībā uz saviem bērniem, nevar – ņemot vērā šā sprieduma 43.–45. punktā teikto – likt secināt, ka šie audžuvecāki nav kvalificējami kā “darba ņēmēji” Direktīvas 2003/88 izpratnē.
- 48 No tā izriet, ka pamatlietā aplūkoto audžuvecāki ir uzskatāmi par “darba ņēmējiem” Direktīvas 2003/88 izpratnē.

Par pirmo jautājumu

- 49 Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 2003/88 1. panta 3. punkts, to aplūkojot kopsakarā ar Direktīvas 89/391 2. panta 2. punktu, ir interpretējams tādējādi, ka audžuvecāka darbība, kas ar publisko tiesību iestādi nodibināto darba attiecību ietvaros izpaužas tādējādi, ka kāds bērns tiek uzņemts un integrēts šī audžuvecāka mājsaimniecībā un nepārtraukti tiek nodrošināta šī bērna līdzsvarota attīstība un izglītošana, neietilpst Direktīvas 2003/88 piemērošanas jomā.
- 50 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka Direktīvas 2003/88 1. panta 3. punktā tās piemērošanas joma ir definēta, atsaucoties uz Direktīvas 89/391 2. pantu.
- 51 Saskaņā ar Direktīvas 89/391 2. panta 1. punktu tā attiecas uz “visām valsts un privātas darbības nozarēm”, tostarp “pakalpojumiem”.
- 52 Tomēr, kā tas izriet no šīs direktīvas 2. panta 2. punkta pirmās daļas, tā nav piemērojama, ja tā ir nenovēršamā pretrunā dažu valsts dienestu īpašās darbības īpatnībām, piemēram, bruņotajos spēkos vai policijā, vai kādā īpašā civilās aizsardzības dienestā. Taču šīs normas otrajā daļā ir precizēts, ka šādā gadījumā darba ņēmēju drošība un veselības aizsardzība, cik iespējams, ir jānodrošina, ņemot vērā šīs direktīvas izvirzītos mērķus.
- 53 Šajā ziņā ir jānorāda, pirmkārt, ka Direktīvas 89/391 2. panta 2. punkta pirmajā daļā paredzētais izņēmums ir jāinterpretē tādā veidā, ka šī izņēmuma tvērums ir ierobežots līdz tam, kas ir strikti nepieciešams to interešu aizsardzībai, ko tas ļauj dalībvalstīm aizsargāt (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2004. gada 5. oktobris, *Pfeiffer* u.c., no C-397/01 līdz C-403/01, EU:C:2004:584, 54. punkts).
- 54 Otrkārt, runājot par “valsts dienesta” jēdzienu Direktīvas 89/391 2. panta 2. punkta pirmās daļas izpratnē, ir jānorāda, ka šajā tiesību normā nav ietverta minētā jēdziena definīcija un tāpat nav ietverta atsauce uz valsts tiesībām saistībā ar šim jēdzienam piešķiramo nozīmi. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru gan no prasībām par Savienības tiesību vienveidīgu piemērošanu, gan no vienlīdzības principa izriet, ka tad, ja Savienības tiesību normas tekstā nav ietverta skaidra atsauce uz dalībvalstu tiesībām nolūkā noteikt tās nozīmi un tvērumu, šīs normas teksts parasti visā Eiropas Savienībā ir interpretējams autonomi un vienveidīgi, ņemot vērā šīs tiesību normas kontekstu un attiecīgā tiesiskā regulējuma

mērķi (skat. spriedumus, 2012. gada 14. februāris, *Flachglas Torgau*, C-204/09, EU:C:2012:71, 37. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2017. gada 7. septembris, *Schottelius*, C-247/16, EU:C:2017:638, 32. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 55 Šajā ziņā ir jāuzsver, ka kritērijs, kas izmantots Direktīvas 89/391 2. panta 2. punkta pirmajā daļā, lai no šīs direktīvas piemērošanas jomas un – netieši – no Direktīvas 2003/88 piemērošanas jomas izslēgtu noteiktas darbības, ir balstīts nevis uz darba ņēmēju piederību pie kādas no šajā tiesību normā – to aplūkojot kopumā – norādītajām valsts dienesta nozarēm, bet gan vienīgi uz noteiktu īpašu uzdevumu, ko veic šajā normā minētajās nozarēs strādājošie darba ņēmēji, specifiku, kas pamato izņēmumu no darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzības noteikumiem, ņemot vērā absolūto nepieciešamību garantēt efektīvu sabiedrības aizsardzību (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2006. gada 12. janvāris, Komisija/Spānija, C-132/04, nav publicēts, EU:C:2006:18, 24. punkts).
- 56 No šāda kritērija funkcionālā rakstura izriet, ka izteikums “valsts dienests” Direktīvas 89/391 2. panta 2. punkta pirmās daļas izpratnē attiecas ne tikai uz nozarēm, kurās darba ņēmēji ir organiski saistīti ar valsti vai kādu citu publisko tiesību iestādi, bet arī nozarēm, kurās darba ņēmēji veic savu darbību tādas privātas personas labā, kas – publisko tiesību iestāžu kontrolē – uzņemas valsts pamatfunkcijās ietilpstošu vispārējo interešu uzdevumu.
- 57 Šajā ziņā turklāt ir jākonstatē, ka Direktīvas 89/391 2. panta 2. punkta pirmajā daļā darbības, kas tiek veiktas bruņotajos spēkos, policijā un civilās aizsardzības dienestā, ir minētas tikai kā piemēri.
- 58 Ņemot vērā atšķirības, kas var pastāvēt starp dažādām dalībvalstīm, tām konkrēti organizējot valsts pamatfunkcijās ietilpstošos vispārējo interešu uzdevumus, šāda “valsts dienesta” jēdziena funkcionāla interpretācija ir attaisnota turklāt ar vajadzību nodrošināt Direktīvas 89/391 vienveidīgu piemērošanu šajās valstīs (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 18. jūlijs, *Deutsche Umwelthilfe*, C-515/11, EU:C:2013:523, 24. punkts).
- 59 Tādējādi Direktīvas 89/391 2. panta 2. punkta pirmajā daļā paredzētais izņēmums ir vienādi piemērojams darba ņēmējiem, kuri veic identiskas īpašas darbības sabiedrības labā, neatkarīgi no tā, vai viņu darba devējs ir publisko tiesību iestāde vai arī privātpersona, kurai ir uzticēts kāds valsts pamatfunkcijās ietilpstošs vispārējo interešu uzdevums.
- 60 No Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem izriet, ka Rumānijā audžuvecākus var nodarbināt gan publisko tiesību iestāde, kas ir atbildīga tostarp par bērnu aizsardzību, gan privātstruktūra, kas darbojas minētās iestādes kontrolē. Konkrētajā gadījumā visus audžuvecākus, kuri ir apelācijas sūdzības iesniedzēji pamatlietā, nodarbina publisko tiesību iestāde. Šajās darba attiecībās viņu uzdevums ir garantēt viņu aizgādībā nodoto bērnu līdzsvarotu attīstību, nodrošināt to integrāciju šo audžuvecāku ģimenē un sagatavot to reintegrāciju šo bērnu pamatģimenē vai integrāciju adoptētājā ģimenē.
- 61 Tātad viņu darbība sniedz ieguldījumu bērnu aizsardzībā, kas ir valsts pamatfunkcijās ietilpstošs vispārējo interešu uzdevums.
- 62 Turklāt šīs darbības specifika salīdzinājumā ar citām darbībām, kas saistītas ar bērnu aizsardzību, izriet no fakta, ka tās mērķis ir nepārtraukti un ilgstoši integrēt audžuvecākam uzticēto bērnu šī audžuvecāka māsaimniecībā un ģimenē.
- 63 No tā izriet, ka šāda darbība ir uzskatāma par vienu no Direktīvas 89/391 2. panta 2. punkta pirmajā daļā paredzētajām īpašajām darbībām.

- 64 Treškārt, Tiesa jau ir nospriedusi, ka fakts, ka šīs darbības pēc savas būtības nepakļaujas darba laika plānojumam, ir viena no šīm īpašajām darbībām raksturīgajām īpatnībām, kas saskaņā ar Direktīvas 89/391 2. panta 2. punkta pirmo daļu attaisno izņēmumu no darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzības noteikumiem (spriedums, 2004. gada 5. oktobris, *Pfeiffer* u.c., no C-397/01 līdz C-403/01, EU:C:2004:584, 55. punkts).
- 65 Direktīvas 89/391 2. panta 2. punkta pirmā daļa tādējādi ļauj nodrošināt to īpašo valsts dienesta darbību efektivitāti, kuru nepārtrauktība ir absolūti nepieciešama, lai nodrošinātu valsts pamatfunkciju efektīvu īstenošanu (šajā nozīmē skat. rīkojumu, 2005. gada 14. jūlijs, *Personalrat der Feuerwehr Hamburg*, C-52/04, EU:C:2005:467, 50. punkts).
- 66 Šī nepārtrauktības prasība ir novērtējama, ņemot vērā attiecīgās darbības specifiku.
- 67 Piemēram, kā to uzsvērusi Tiesa, nepārtrauktības prasība attiecībā uz dienestiem, kas darbojas veselības, drošības un sabiedriskās kārtības jomā, nerada šķērsli tam, lai tad, kad šo dienestu darbības notiek parastajos apstākļos, tās varētu tikt organizētas, tostarp attiecībā uz šajos dienestos strādājošo darba ņēmēju darba laiku, un līdz ar to Direktīvas 89/391 2. panta 2. punkta pirmajā daļā paredzētais izņēmums šādiem dienestiem ir piemērojams tikai īpaši smagas un plaša mēroga situācijas gadījumā (šajā nozīmē skat. it īpaši spriedumus, 2004. gada 5. oktobris, *Pfeiffer* u.c., no C-397/01 līdz C-403/01, EU:C:2004:584, 55. un 57. punkts, kā arī 2006. gada 12. janvāris, Komisija/Spānija, C-132/04, nav publicēts, EU:C:2006:18, 26. punkts).
- 68 Tomēr šī judikatūra nevar tikt interpretēta tādējādi, ka būtu izslēgta iespēja, ka noteiktām īpašām valsts dienesta darbībām, pat ja tās tiek veiktas parastajos apstākļos, piemīt tik specifiskas iezīmes, ka to būtība ir nenovēršamā pretrunā tādai darba laika plānošanai, kurā būtu ievērotas Direktīvas 2003/88 prasības.
- 69 Šo apsvērumu gaismā ir jānoskaidro, vai pamatlietā aplūkojamai audžuvecāka darbībai ir raksturīgas zināmas īpatnības, kas attaisno to, ka tām varētu tikt piemērots izņēmums, kurš izriet no Direktīvas 2003/88 1. panta 3. punkta, to aplūkojot kopsakarā ar Direktīvas 89/391 2. panta 2. punkta pirmo daļu.
- 70 Šajā ziņā no iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka, izņemot tādus periodus, kad, piemēram, audžuvecāka aizgādībā nodotais bērns atrodas skolā, saskaņā ar pamatlietā aplūkoto valsts tiesisko regulējumu audžuvecāki savu darbību veic nepārtraukti, tostarp iknedēļas atpūtas dienās, svētku dienās vai citās dienās, kuras nav darba dienas, kā arī sava ikgadējā atvaļinājuma laikā, ja vien Ģenerāldirektorāts viņiem neatļauj minētā ikgadējā atvaļinājuma laikā nošķirties no šī bērna. Tādējādi Rumānijas iestādes ir paredzējušas audžuvecāka uzdevumu tādā veidā, ka šādam audžuvecākam uzticētais bērns nepārtraukti un ilgstoši ir integrēts viņa mājsaimniecībā un ģimenē. Šī integrācija ir domāta, lai dotu iespēju bērnam attīstīties – tik ilgi, cik tas ir nepieciešams, – tādā emocionālajā un izglītības vidē, kas veicina līdzsvarotu attīstību.
- 71 Bērnu, kuri to sarežģītās ģimenes situācijas dēļ ir īpaši neaizsargāti, nepārtraukta un ilgstoša integrācija audžuvecāka mājsaimniecībā un ģimenē ir uzskatāma par pasākumu, kas ir piemērots tam, lai aizsargātu bērna intereses, kā noteikts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 24. pantā.
- 72 Šajos apstākļos pienākums regulāri nodrošināt audžuvecākam tiesības nošķirties no viņa aizgādībā nodotā bērna pēc kāda noteikta darba stundu skaita vai tādos laikposmos kā iknedēļas vai ikgadējās atpūtas dienas, kas vispārīgi ir asociējami ar ģimenes dzīves attīstībai labvēlīgiem brīžiem, būtu tieša pretrunā Rumānijas iestāžu izvirzītajam mērķim nepārtraukti un ilgstoši integrēt audžuvecākam uzticēto bērnu šī audžuvecāka mājsaimniecībā un ģimenē.

- 73 Šajā kontekstā ir arī jānorāda, ka pretēji tam, ko apgalvo Komisija, audžuvecāku rotācijas sistēmas izveide vai tādu audžuvecāku aizstājēju izmantošana, kuriem tiktu uzticēti aizgādībā nodotie bērni uz to atpūtas dienu laiku, kas tiktu atzītas audžuvecākiem, kuri par šiem bērniem ir galvenokārt atbildīgi, apdraudētu Rumānijas iestāžu ieviestās uzņemšanas sistēmas būtisko aspektu, proti, to, ka nepārtraukti un ilgstoši tiek uzturētas tās īpašās attiecības starp aizgādībā nodoto bērnu un audžuvecāku, kurām ir raksturīga šī bērna integrācija audžuvecāka mājsaimniecībā un ģimenē.
- 74 Tāpēc, ja tiktu ierobežots audžuvecāku iknedēļas darba laiks saskaņā ar Direktīvas 2003/88 6. pantu un ja darba devējam tiktu likts saskaņā ar minētās direktīvas 5. un 7. pantu piešķirt šiem audžuvecākiem iknedēļas vai ikgadējās atpūtas dienas, kurās viņi būtu atbrīvoti no pienākuma veikt savu darbību un tādējādi pieskatīt viņu aizgādībā nodoto bērnu, tas nebūtu saderīgi ar šādai darbībai raksturīgām iezīmēm, kuras prasa, lai pašreizējais audžuvecāks savā mājsaimniecībā un savā ģimenē nepārtraukti un ilgstoši uzņemtu bērnu, par kuru viņš ir atbildīgs.
- 75 Lai gan atbilstoši Direktīvas 2003/88 17. pantam zināmos apstākļos var atkāpties no šīs direktīvas 5. panta, kas attiecas uz iknedēļas atpūtas laiku, un no tās 6. panta, kas attiecas uz maksimālo nedēļas darba laiku, tas tā nav attiecībā uz tiesībām uz ikgadēju atvaļinājumu, kādas tās ir noteiktas minētās direktīvas 7. pantā.
- 76 No tā izriet, ka pamatlietā aplūkotajai audžuvecāka darbībai raksturīgās iezīmes ir jāuzskata par tādām, kas ir nenovēršamā pretrunā Direktīvas 2003/88 piemērošanai attiecībā uz minētajiem audžuvecākiem.
- 77 Šajā ziņā vēl ir jānorāda, ka tādas audžuvecāka darbības, kāda ir aplūkota pamatlietā, būtiskā iezīme, kas izpaužas kā pienākums nodrošināt nepārtrauktu bērna integrāciju audžuvecāka mājsaimniecībā un ģimenē, nošķir šo darbību no “vecāku aizvietotāju” darbības, kas tika aplūkota lietā, kurā ir pasludināts 2017. gada 26. jūlija spriedums *Hälvä* u.c. (C-175/16, EU:C:2017:617). Proti, pēdējiem minētajiem vecāku aizvietotājiem nav šāda pienākuma un viņu darba laiks galvenokārt ir iepriekš noteikts darba līgumos, kas viņus saista ar savu darba devēju, ņemot vērā, pirmkārt, ka līgumā ir noteikts tādu 24 stundu ilgs laikposmu skaits, kuri tam ir jānostrādā gadā, un, otrkārt, ka minētais darba devējs iepriekš sagatavo sarakstus, kuros ar regulāriem intervāliem norādīti 24 stundu ilgi laikposmi, kuros vecāku aizvietotājs nodrošina bērnu mājas pārvaldīšanu (spriedums, 2017. gada 26. jūlijs, *Hälvä* u.c., C-175/16, EU:C:2017:617, 33. punkts).
- 78 Ceturtkārt, ir jāatgādina, ka, lai gan noteiktas valsts dienestu īpašas darbības tām raksturīgo iezīmju dēļ ir izslēgtas no Direktīvas 2003/88 piemērošanas jomas, tomēr Direktīvas 89/391 2. panta 2. punkta otrajā daļā ir prasīts arī kompetentajām iestādēm, lai tās “cik iespējams” nodrošinātu darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību (rikojums, 2005. gada 14. jūlijs, *Personalrat der Feuerwehr Hamburg*, C-52/04, EU:C:2005:467, 56. punkts).
- 79 Šajā ziņā ir jānorāda, ka saskaņā ar Likuma Nr. 272/2004 122. panta 3. punkta c) apakšpunktu līgumam, kas tiek noslēgts starp audžuvecāku un publisko tiesību iestādi vai privātu licencētu struktūru, ir jānodrošina, ka audžuvecākam ir “brīvais laiks”. No tā izriet, ka pastāv periodi, kuru laikā audžuvecākam nav aktīvi jāpieskata viņa aizgādībā nodotais bērns, piemēram, tad, kad bērns ir skolā, un tas ļauj audžuvecākam izmantot šos laikposmus bez ievērojamiem ierobežojumiem.
- 80 Turklāt no audžuvecākiem netiek prasīts, lai viņi paliktu savās mājās, bet viņi var brīvi pārvietoties, it īpaši izklaides nolūkos, ar nosacījumu – principā –, ka viņiem nodotie bērni to dara kopā ar viņiem.
- 81 Turklāt no Likuma Nr. 272/2004 122. panta 3. punkta d) apakšpunkta un Valdības lēmuma Nr. 679/2003 10. panta 1. punkta f) apakšpunkta izriet, ka audžuvecāki var lūgt kompetento iestādi ļaut viņiem nošķirties no bērna noteiktos laikposmos gada laikā. Šajā ziņā no Tiesai iesniegtajiem lietās materiāliem un tiesas sēdē Rumānijas valdības sniegtās informācijas izriet, ka šāda atļauja tiek sniegta, ja kompetentā iestāde uzskata, ka tā netraucē audžuvecākiem uzticētā uzdevuma atbilstošu veikšanu.

- 82 No iepriekš minētā izriet, ka Rumānijas iestādes saskaņā ar Direktīvas 89/391 2. panta 2. punkta otro daļu ir parūpējušās par to, lai – runājot par audžuvecāku darba laika organizēšanu – tiktu nodrošināta, cik iespējams, viņu drošība un veselības aizsardzība.
- 83 Ir arī jāpiebilst, ka Hartas 31. panta 2. punktā katram darba ņēmējam atzītās tiesības uz ikdienas un iknedēļas atpūtas laiku, kā arī uz ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma periodu var tikt ierobežotas, ievērojot stingros nosacījumus, kuri ir paredzēti tās 52. panta 1. punktā, un it īpaši minēto tiesību būtisko saturu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2018. gada 6. novembris, *Bauer un Willmeroth*, C-569/16 un C-570/16, EU:C:2018:871, 59. punkts, kā arī 2018. gada 6. novembris, *Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften*, C-684/16, EU:C:2018:874, 54. punkts).
- 84 Konkrētajā gadījumā, kā norādīts šā sprieduma 79. punktā, Likuma Nr. 272/2004 122. panta 3. punkta c) apakšpunktā ir paredzēts, ka līgums, kas noslēgts starp audžuvecāku un viņa darba devēju, ietver elementus attiecībā uz audžuvecāka brīvā laika plānošanu. Šādā plānošanā tomēr ir jāņem vērā tostarp aizgādībā nodotā bērna laika izmantošana.
- 85 Turklāt no šā sprieduma 81. punktā minētajiem noteikumiem izriet, ka pamatlietā aplūkojamais valsts tiesiskais regulējums atzīst audžuvecāku tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu, taču viņu tiesības izmantot šo atvaļinājumu bez viņiem uzticētā bērna ir pakļautas nosacījumam par atļauju, ko izsniedz darba devējs, kuram ir jānodrošina konkrētā bērna aizsardzības uzdevuma atbilstoša izpilde.
- 86 Ar ierobežojumiem, kas tādējādi ar tiesību aktiem noteikti minēto audžuvecāku tiesībām uz ikdienas un iknedēļas atpūtas laikiem, kā arī tiesībām uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu, ir ievērots šo tiesību būtiskais saturs. Turklāt tie ir nepieciešami, lai sasniegtu Savienības atzīto vispārējo interešu mērķi, kas ir Hartas 24. pantā paredzētā bērna interešu aizsardzība, kāds šis mērķis ir atspoguļots Rumānijas tiesību aktos, un kam atbilst audžuvecāka pienākums nepārtraukti nodrošināt viņa uzticētā bērna integrāciju šī audžuvecāka mājsaimniecībā un ģimenē, kā arī šī bērna līdzsvarotu attīstību un aprūpi.
- 87 Līdz ar to šādi ierobežojumi atbilst Hartas 52. panta 1. punktā paredzētajiem nosacījumiem.
- 88 Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2003/88 1. panta 3. punkts, to aplūkojot kopsakarā ar Direktīvas 89/391 2. panta 2. punktu, ir interpretējams tādējādi, ka audžuvecāka darbība, kas ar valsts iestādi nodibināto darba attiecību ietvaros izpaužas kā kāda bērna uzņemšana un integrēšana šī audžuvecāka mājsaimniecībā un pastāvīga šī bērna līdzsvarotas attīstības un izglītošanas nodrošināšana, neietilpst Direktīvas 2003/88 piemērošanas jomā.

Par otro līdz septīto jautājumu

- 89 Ņemot vērā uz pirmo jautājumu sniegto atbildi, uz otro līdz septīto jautājumu nav jāatbild.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 90 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/88/EK (2003. gada 4. novembris) par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem 1. panta 3. punkts, to aplūkojot kopsakarā ar Padomes Direktīvas 89/391/EEK (1989. gada 12. jūnijs) par pasākumiem, kas ieviešami, lai

uzlabotu darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību darbā, 2. panta 2. punktu, ir interpretējams tādējādi, ka audžuvecāka darbība, kas ar valsts iestādi nodibināto darba attiecību ietvaros izpaužas kā kāda bērna uzņemšana un integrēšana šī audžuvecāka mājsaimniecībā un pastāvīga šī bērna līdzsvarotas attīstības un izglītošanas nodrošināšana, neietilpst Direktīvas 2003/88 piemērošanas jomā.

[Paraksti]